

Lessons on Producing Graduates of the Communication Arts Curriculum in Digital Era

Bubpha Makesrithongkum¹

Orn-uma Charoensuk²

Abstract

The objectives of this study were 1) to synthesize the core contents of Thai and international Communication Arts (CA) written curricula, 2) to study good practices in Thai and international CA curricula and curriculum management, 3) to assess the needs of instructors and employers for the development of a CA curriculum in Digital Era, and 4) to synthesize findings from the first three analyses in order to propose lessons on producing graduates of the CA curriculum in Digital Era.

The study was conducted in four phases. Phase One was documentary research in which the content of both Thai and international CA written curricula was synthesized. Phase Two was the selection of the universities with good practices that would be used as samples in an investigation of good practices in Thai and international CA curricula and curriculum management. Phase Three was empirical research including survey research and interviews. Phase Four was a synthesis of the findings from Phase One to Phase Three in order to propose lessons on producing graduates of the CA curriculum in Digital Era.

Research findings indicated that: 1. The core contents in both Thai and international CA written curricula comprised 9 areas: (a) curriculum philosophies (b) curriculum objectives (c) student qualifications (d) curriculum and instructor qualifications (e) teaching strategies (f) curriculum requirements for graduation (g) development of instructors' knowledge and skills (h) management of learning and teaching resources, and (i) student advice and support. 2. It was found that there was a need for improvement on good practices in the three good Thai universities in the central region in two areas : (a) good practices in curriculum regarding curriculum philosophies and curriculum objectives, and (b) good practices in curriculum management in relation to student qualifications, curriculum and instructor qualifications, teaching strategies, curriculum requirements for graduation, development of instructors' knowledge and skills, management of learning and teaching resources, and student advice and support. The study also showed that based on international university ranking/rating indicators, good practices used in the three good Thai universities differed from those used in the three international universities. 3. The priority needs index for development of the CA curriculum in Digital Era indicated that, first, based on the instructors' assessment, graduate qualities made the highest priority needs at the highest PNI_{modified} (0.395). Second, based on the employers' assessment, curriculum improvement was the highest priority needs at the highest PNI_{modified} (0.272). 4. Lessons on producing graduates of the CA curriculum in Digital Era involved lessons on (a) curriculum philosophies (b) curriculum objectives (c) student qualifications (d) curriculum and instructor qualifications (e) teaching strategies (f) curriculum requirements for graduation (g) development of instructors' knowledge and skills (h) management of learning and teaching resources, and (i) student advice and support.

Keywords: curriculum development, Communication Arts curriculum, graduates of the Communication Arts curriculum, needs assessment

Received December 25, 2020; Revised March 16, 2021; Accepted March 26, 2021

DOI: 10.14456/jrm.2021.11

¹ Corresponding Author, Faculty of Communication Arts, Bangkok University 12120. E-mail: bubpha.m@bu.ac.th

² Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, 10110. E-mail: o_charoensuk@hotmail.com

บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

บุบผา เมฆศรีทองคำ¹

อรอุมา เจริญสุข²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ 2) เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ 3) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล และ 4) เพื่อสังเคราะห์ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งของไทยและต่างประเทศ ตอนที่ 2 การคัดเลือกมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ตอนที่ 3 การวิจัยเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงสำรวจ และการสัมภาษณ์ และตอนที่ 4 การสังเคราะห์ข้อค้นพบจาก 3 ตอนข้างต้น ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

ผลการวิจัยพบว่า 1. สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งของไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วย 9 ประเด็น ได้แก่ (1) ปรัชญาของหลักสูตร (2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (3) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา (4) หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน (5) กลยุทธ์การสอน (6) เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร (7) การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ (8) การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และ (9) การให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ 2. มหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง ควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี 2 ด้าน คือ (1) แนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ (2) แนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน กลยุทธ์การสอน เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้มีคุณภาพดีเทียบเทียมมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ส่วนแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ตามตัวบ่งชี้การจัดอันดับ/การประเมินมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง มีแนวปฏิบัติที่ดีแตกต่างจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศ 3. ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลตามการประเมินของคณาจารย์ พบว่าด้านคุณภาพของบัณฑิตมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ซึ่งมีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด (0.395) ส่วนการประเมินของผู้ใช้บัณฑิต พบว่าด้านหลักสูตรมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ซึ่งมีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด (0.272) และ 4. บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 9 ประเด็น ได้แก่ (1) บทเรียนปรัชญาของหลักสูตร (2) บทเรียนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (3) บทเรียนคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา (4) บทเรียนหลักสูตร คุณสมบัติ และความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน (5) บทเรียนกลยุทธ์การสอน (6) บทเรียนเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร (7) บทเรียนการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ (8) บทเรียนการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และ (9) บทเรียนการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรนิเทศศาสตร์, บัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์, การประเมินความต้องการจำเป็น

รับบทความต้นฉบับ 25 ธันวาคม 2563; รับบทความแก้ไข 16 มีนาคม 2564; ตอรับการตีพิมพ์ 26 มีนาคม 2564

DOI: 10.14456/jrm.2021.11

¹ ผู้รับผิดชอบบทความหลัก, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120. อีเมล: bubpha.m@bu.ac.th

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, จังหวัดกรุงเทพฯ 10110. อีเมล: o_charoensuk@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“นิเทศศาสตร์” ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังที่จันทิมา เขียวแก้ว (2546) กล่าวถึงความสำคัญขององค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ว่า เป็นศาสตร์ของการสื่อสารที่ตอบสนองต่อการพัฒนาสังคมในยุคต่าง ๆ และยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้นในยุคของสังคมปัจจุบัน ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานโดยเฉพาะบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์

ในปัจจุบัน “นิเทศศาสตร์” เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยมายาวนานนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปัจจุบันทั้งมหาวิทยาลัยรัฐ ราชภัฏ และเอกชน ทั้งส่วนกลางและภูมิภาคล้วนเปิดสอนวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสื่อ โดยใช้ชื่อหลักสูตรส่วนใหญ่ว่า “หลักสูตรนิเทศศาสตร์” รวมทั้งชื่ออื่น ๆ ที่ปรากฏ ได้แก่ วารสารศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน เป็นต้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559) โดยเป็นหลักสูตรที่ได้รับความนิยมมายาวนานอย่างต่อเนื่อง ดังผลการสำรวจของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2559) พบว่าปริมาณของนักเรียนที่สอบเข้าคณะ สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2557 มีแนวโน้มสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันนิเทศศาสตร์ไม่ต่างจากสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง รวมถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป และความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ในศตวรรษที่ 21 คือ สื่อดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในแทบจะทุกแง่มุมของการสื่อสารของมนุษย์ในโลกยุคปัจจุบัน ที่ทำให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์ต้องผลิตบัณฑิตที่สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์จะมีการจัดการเรียนการสอนมาอย่างยาวนาน ตลอดจนมีการผลิตบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานในแต่ละปีจำนวนมาก และจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์พบว่าส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร (ภัทธีรา ธีรสวัสดิ์, 2553; หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง, 2545; อมรรัตน์ เรืองสกุล และคณะ, 2562; Yusof et al., 2018) ทิศทางของหลักสูตร (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559) และการบริหารหลักสูตร (อิชยา สุภาศรี, 2541) รวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สุธาสิณี นิรัตติมานนท์, 2560) แนวโน้มวิชาชีพ หลักสูตร และคุณสมบัติพึงประสงค์ของบัณฑิต (พนม คลี่ฉายา, 2557) ทิศทางวิชาชีพ แนวโน้มของหลักสูตร และความคาดหวังในการศึกษาต่อ (อวยพร พานิช และคณะ, 2562) และคุณลักษณะของบัณฑิต (ฉันทนา ปาปัดถา, 2561) แต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่มุ่งการสังเคราะห์เอกสารหลักสูตร การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะการศึกษาด้านหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในต่างประเทศซึ่งมีแนวโน้มของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรที่แตกต่างจากของไทย ทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรในภาพรวม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจสังเคราะห์เอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลด้วยวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ ผลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อค้นพบทั้งหมดจะได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

3. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล
4. เพื่อสังเคราะห์ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

นิยามศัพท์สำคัญในการวิจัย

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล หมายถึง หลักสูตรซึ่งมีลักษณะเป็นสหวิทยาการโดยมีเนื้อหา รายวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการสื่อสารและ สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารในยุคดิจิทัล

เอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยไทยจัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูล เกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนด ใน การศึกษานี้มุ่งศึกษาสาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทย รวม 2 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ 2) การบริหาร หลักสูตร ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน กลยุทธ์การสอน เกณฑ์ การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ การบริหารทรัพยากรการ เรียนการสอน และการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้

เอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของต่างประเทศ หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นแคตตาล็อกมหาวิทยาลัย (university catalogue) ซึ่งมหาวิทยาลัยต่างประเทศจัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหาร หลักสูตรสำหรับผู้เข้าศึกษา ใน การศึกษานี้มุ่งศึกษาข้อมูลในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ต่างประเทศ รวม 2 ด้าน คือ 1) ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร และ 2) การบริหารหลักสูตร ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ ผู้สอน กลยุทธ์การสอน เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้

แนวปฏิบัติที่ดี หมายถึง แนวทางการดำเนินงานที่ดีที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศ ศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยไทยและมหาวิทยาลัยต่างประเทศ โดยพิจารณาจาก 1) เอกสาร หลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งของไทยและต่างประเทศ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการระบุลักษณะมหาวิทยาลัยที่มีแนว ปฏิบัติที่ดีทั้งด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ออกเป็น 5 ระดับ คือ “ระดับดีมาก” เป็นระดับที่มีผลการ ประเมินตามแนวปฏิบัติที่ดีอยู่ระหว่างร้อยละ 81-100 “ระดับดี” เป็นระดับที่มีผลการประเมินตามแนวปฏิบัติ ที่ดีอยู่ระหว่างร้อยละ 61-80 “ระดับปานกลาง” เป็นระดับที่มีผลการประเมินตามแนวปฏิบัติที่ดีอยู่ระหว่าง ร้อยละ 41-60 “ระดับพอใช้และต้องปรับปรุง” เป็นระดับที่มีผลการประเมินตามแนวปฏิบัติที่ดีอยู่ระหว่าง ร้อยละ 21-40 และ “ระดับต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน” เป็นระดับที่มีผลการประเมินตามแนวปฏิบัติที่ดีอยู่ ระหว่างร้อยละ 0-20 และ 2) การจัดอันดับ/การประเมินมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ ปี 2019 โดยพิจารณา จากการจัดอันดับของ QS World University Rankings, QS World University Rankings ในสาขาวิชา “Communication and Media Studies,” QS Asia University Rankings และ QS Stars University Ratings เป็นเกณฑ์ในการระบุลักษณะมหาวิทยาลัยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรตามตัวบ่งชี้ การจัดอันดับ/การประเมินมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ

บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล หมายถึง บทเรียนที่ได้จากการนำผล การศึกษาที่ได้จากผลการสังเคราะห์สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ ผล การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ และผล

การประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล มาสังเคราะห์สรุปให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

1.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

คำว่า “หลักสูตร” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “curriculum” โดย UNESCO (2017) ระบุว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมพิจารณาในฐานะที่เป็นการสอนที่สำคัญ และการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย “หลักสูตรที่พึงปรารถนา” (intended curriculum) ที่มีการนำเสนอในเอกสารที่เป็นทางการ (official documents) ซึ่งอาจจะเรียกว่า “หลักสูตรที่เป็นทางการ” (official curriculum) และ/หรือ “เอกสารหลักสูตร” (written curriculum) โดยวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) กล่าวว่าหลักสูตรมีความสำคัญ คือ 1) เป็นแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย 2) เป็นหลักและเป็นแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการ การบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของหลักสูตร 3) เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น 4) ระบบหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหาสาระ แนวทางการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล และ 5) เป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ

จากสาระดังที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าไม่อาจจะพิจารณาหลักสูตรในความหมายใดก็ตาม ล้วนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา

1.2 มโนทัศน์เบื้องต้นของการบริหารหลักสูตร

คำว่า “การบริหารหลักสูตร” (curriculum administration/curriculum management) มีนัยการศึกษาให้ความหมายไว้หลายทัศนะ นั่นคือ หมายถึง การวางแผน การควบคุมดูแล กำกับ ติดตาม การจัดระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โครงการวิชาการที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร และการสอนโดยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้และตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเป็นการนำกระบวนการบริหารมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนหลักสูตร การดำเนินการและการจัดการหลักสูตร ทรัพยากรต่าง ๆ ของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การควบคุมกำกับติดตาม การผลัดดันและส่งเสริมให้มีการจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งการประเมินหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรโดยอาศัยบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (ชวลิต ชูกำแหง, 2551; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553; สุพรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2561) และเป็นการตรวจสอบถึงผลลัพธ์จากการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ หรืออยู่ในเกณฑ์ระดับใด ทั้งนี้การบริหารหลักสูตรยังให้ความสำคัญของการวัดและประเมินผลในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพของการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตรจึงมีความจำเป็นเพื่อการตรวจสอบและการดำเนินงานตามกิจกรรมของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ดังที่กรมวิชาการ (2545) และ รุจිර์ ภู่อาระ (2545) สรุปว่าการบริหารหลักสูตรที่ดำเนินต้องมีการศึกษาถึงการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับหลักสูตร การเตรียมบุคลากรในการใช้หลักสูตร การจัดผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ การจัดตารางสอน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การกำกับ นิเทศ และติดตามการใช้หลักสูตร และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรโดยครอบคลุม 7 ประเด็น ได้แก่ คุณสมบัติของ ผู้เข้าศึกษา หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน กลยุทธ์การสอน เกณฑ์การสำเร็จ การศึกษาตามหลักสูตร การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

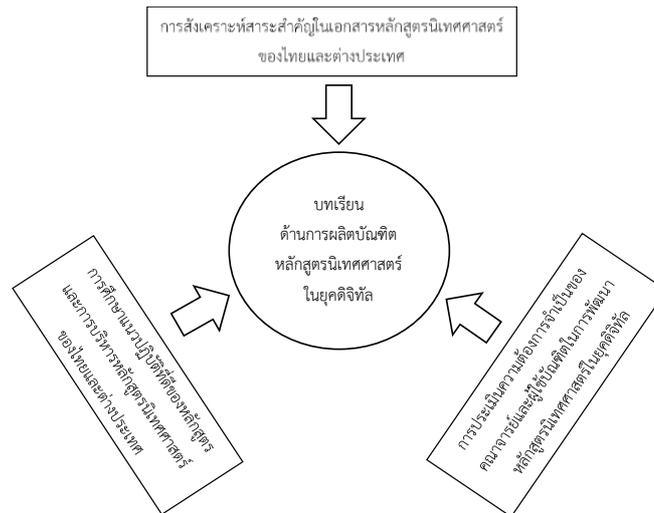
คำว่า “ความต้องการจำเป็น” (needs) หมายถึง ช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) หรือสภาพที่เป็นจริง (real conditions) หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน (current results) กับสิ่งที่ควรจะเป็น (what should be) หรือสภาพที่คาดหวัง (ideal conditions) หรือผลลัพธ์ที่ต้องการ/ปรารถนา (desired or required results) โดยช่องว่างหรือความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะบอกถึงสภาพปัญหาที่มีอยู่หรือความต้องการจำเป็น (need) (Kaufman & English, 1981; Reviere et al., 1996; Watkins et al., 2012; Witkins & Altschuld, 1995; สุวิมล ว่องวานิช, 2558) ดังนั้น “การประเมินความต้องการจำเป็น” (needs assessment) จึงเป็นวิธีการที่เป็นระบบที่มีการดำเนินงานแบ่งได้หลายขั้นตอน โดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์สุดท้ายมากกว่ากระบวนการ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการและขั้นตอนที่ออกแบบขึ้นสำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยขอบเขตของวิธีการจะสอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์และบริบทของการประเมินความต้องการจำเป็นในเรื่องนั้น ๆ (Office of Migrant Education, 2001)

เพราะฉะนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล จึงเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้สารสนเทศที่บ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลโดยผลต่างดังกล่าวเมื่อนำมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจะทำให้ได้สารสนเทศสำคัญสำหรับใช้ในการพิจารณาหาแนวทางหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การสร้างบทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลต่อไป

กล่าวโดยสรุปในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นที่เป็นการระบุความแตกต่างระหว่างสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล โดยครอบคลุมด้านการบริหารหลักสูตร/หลักสูตร ด้านความพร้อมของผู้สอน ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพของบัณฑิต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งสังเคราะห์ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลผ่านการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ และการประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ดังนั้นกรอบแนวคิดการวิจัยปรากฏดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งของไทยและต่างประเทศ ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย ซึ่งเป็นเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ที่มีการปรับปรุงหลักสูตรในช่วงปี พ.ศ. 2554-2561 โดยผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และรับนิสิต/นักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งครอบคลุมมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชน ที่มีชื่อเสียงในการจัดการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยกำหนดมหาวิทยาลัย 3 ประเภท ในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ มหาวิทยาลัยประเภทที่ 1, 2 และ 3 (ชื่อสมมติของมหาวิทยาลัยไทย) ตามลำดับ รวมจำนวนทั้งหมด 12 สถาบัน และเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของต่างประเทศ ซึ่งเป็นแคตตาล็อกมหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ซึ่งใช้เกณฑ์การจัดอันดับของ QS World University Rankings ในสาขาวิชา “Communication and Media Studies” ปี 2019 ใน 10 อันดับแรก ที่สืบค้นจากเว็บไซต์ topuniversities.com จาก 3 ทวีป คือ อเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย โดยกำหนดมหาวิทยาลัย จำนวน 1 สถาบัน ในแต่ละทวีป ได้แก่ มหาวิทยาลัย US, EU และ AS (ชื่อสมมติของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ) ตามลำดับ รวมจำนวนทั้งหมด 3 สถาบัน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพในด้านความชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ รวมจำนวนทั้งหมด 2 ท่าน และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกให้ได้มหาวิทยาลัยที่ดีที่เป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ 1) ความเกี่ยวข้องของเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์กับการปฏิบัติด้านนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล โดยพิจารณาจากเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย ซึ่งเป็นเอกสารหลักสูตรภาษาไทยที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน รวมทั้งมีการริเริ่มพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นดิจิทัลตามความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม

และเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของต่างประเทศ ซึ่งเป็นแคตตาล็อกมหาวิทยาลัยที่สืบค้นจากเว็บไซต์ของแต่ละสถาบัน และ 2) การจัดอันดับ/การประเมินมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ ปี 2019 ผลการคัดเลือกได้มหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง ครอบคลุมมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชน โดยกำหนดมหาวิทยาลัยแต่ละประเภท จำนวน 1 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัย G1, G2 และ G3 (ชื่อสมมติของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี) ตามลำดับ รวมจำนวนทั้งหมด 3 สถาบัน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเดียวกับการดำเนินการวิจัยในตอนต้นที่ 1 โดยมหาวิทยาลัย G1 ผ่านการคัดเลือกตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย, QS World University Rankings และ QS Asia University Rankings ส่วนมหาวิทยาลัย G2 ผ่านการคัดเลือกตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย และ QS Stars University Ratings และมหาวิทยาลัย G3 ผ่านการคัดเลือกตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย และ QS Asia University Rankings และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัย US, EU และ AS (ชื่อสมมติของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ) จาก 3 ทวีป ได้แก่ อเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย ตามลำดับ โดยผ่านการคัดเลือกตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของต่างประเทศ และ QS World University Rankings ในสาขาวิชา “Communication and Media Studies” ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ใน 10 อันดับแรก รวมจำนวนทั้งหมด 3 สถาบัน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเดียวกับการดำเนินการวิจัยในตอนต้นที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตร และการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพในด้านความชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ รวมจำนวนทั้งหมด 2 ท่าน และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงสำรวจ ตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มคณาจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย ผู้บริหารคณะวิชาระดับคณบดีหรือหัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา/โปรแกรม โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน และอาจารย์ผู้สอน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) จำนวน 108 คน รวมจำนวนทั้งหมด 115 คน จากมหาวิทยาลัยประเภทที่ 1, 2 และ 3 (ชื่อสมมติของมหาวิทยาลัยไทย) จำนวนทั้งหมด 12 สถาบัน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเดียวกับการดำเนินการวิจัยในตอนต้นที่ 1 และกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งเป็นระดับผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งหัวหน้างานขึ้นไปในองค์กรที่บัณฑิตปฏิบัติงานซึ่งอยู่ในจังหวัดเดียวกับมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการวิจัยในตอนต้นที่ 1 รวมจำนวนทั้งหมด 114 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราประเมินรวมค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's summated ranking scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีรูปแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) เพื่อประเมินสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 2 ชุด คือ แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มคณาจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำนวน 72 ข้อ ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (content validity) พบว่ามีค่าความสอดคล้องภายในตั้งแต่ 0.60-1.00 และผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม พบว่าทุกข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.20 โดยด้านสภาพที่เป็นจริงมีค่าระหว่าง 0.417-0.867 และด้านสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าระหว่าง 0.253-0.865 และมีค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (internal consistency method) ด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.984 และ 0.986 ตามลำดับ และแบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 38 ข้อ ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา พบว่ามีค่าความสอดคล้องภายในตั้งแต่ 0.60-1.00 และผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม พบว่าทุกข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.20 โดยด้านสภาพที่เป็นจริงมีค่าระหว่าง 0.439-0.859 และด้านสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าระหว่าง

0.510-0.870 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.974 และ 0.978 ตามลำดับ และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติบรรยาย และการวิเคราะห์ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี modified priority needs index (PNI_{modified}) และ 2) การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มคณาจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ระดับปริญญาตรี ได้แก่ ผู้บริหารคณะวิชาการระดับคณบดีหรือหัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา/โปรแกรม และอาจารย์ผู้สอนจากมหาวิทยาลัยที่สุ่มมา 1 สถาบัน ในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย รวมจำนวนทั้งหมด 8 คน และกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาในระดับหัวหน้างานขึ้นไปในองค์กรที่บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่ และเป็นองค์กรที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเดียวกับมหาวิทยาลัยที่คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มคณาจารย์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ที่เต็มใจให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล รวมจำนวนทั้งหมด 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพในด้านความชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ และด้านการวัดผลและวิจัยการศึกษา รวมจำนวนทั้งหมด 4 ท่าน และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 4 การสังเคราะห์ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล โดยนำผลการศึกษาที่ได้จาก 3 ตอนข้างต้น มาสังเคราะห์ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

เนื่องจากข้อจำกัดของเนื้อหาในการนำเสนอผลการวิจัย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมุ่งนำเสนอเฉพาะประเด็นที่เด่นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สาระสำคัญในทุกประเด็นของผลการวิจัยสามารถติดตามอ่านได้จากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์)

1. ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

1.1 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ
 ในประเด็นที่หนึ่ง ปรัชญาของหลักสูตร ได้แก่ (1) ปรัชญาด้านคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นบัณฑิตที่มีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรมและทักษะวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ พบมากที่สุดใวมหาวิทยาลัยทุกประเภททั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวมทั้งรู้รอบ รู้จริง คิดเป็นและทำเป็น และสามารถผลิต สร้างสรรค์ และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร พบมากที่สุดใวมหาวิทยาลัยทุกประเภททั้งภาคเหนือ และภาคกลาง ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นบัณฑิตที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียน มัลติมีเดีย และการสร้างสรรค์งานดิจิทัล/เป็นนักวิชาชีพในอนาคตที่สามารถปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลได้ และเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในระดับมืออาชีพ พบเฉพาะมหาวิทยาลัย US และ EU และ (2) ปรัชญาด้านวิธีการพัฒนาบัณฑิต ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นวิธีการนำองค์ความรู้บูรณาการกับภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ พบเฉพาะมหาวิทยาลัยประเภทที่ 3 ทั้งภาคเหนือ และภาคกลาง มหาวิทยาลัยประเภทที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมหาวิทยาลัยประเภทที่ 2 ภาคใต้ ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี/มุ่งเสริมสร้างพื้นฐานการปฏิบัติงานในรูปแบบมัลติมีเดีย พบเฉพาะมหาวิทยาลัย US และ EU และเน้นให้ความรู้เฉพาะทางด้านการสื่อสารและความรู้ในเชิงกว้าง พบเฉพาะมหาวิทยาลัย US และ AS และประเด็นที่สอง วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ด้านความรู้สึกรัก/ทัศนคติต่อวิชาชีพ ในภาพรวมพบเฉพาะมหาวิทยาลัยไทยที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ พบมากที่สุดใวมหาวิทยาลัยทุกประเภททั้งภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ (2) วัตถุประสงค์ด้านความรู้ ทักษะ และ/หรือความสามารถทางวิชาชีพ ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นความรู้ ทักษะ และความสามารถรอบด้านในวิชาชีพนิเทศศาสตร์ที่

สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม พบมากที่สุดในทุกประเภทของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นความรู้เชิงแนวคิด และสามารถประยุกต์ทฤษฎีเพื่อใช้ในการนำเสนอในรูปแบบของภาพและข้อมูล พบเฉพาะมหาวิทยาลัย US และความรู้และความสามารถในการออกแบบและผลิตงานโดยใช้ทักษะมีเดีย พบเฉพาะมหาวิทยาลัย EU

1.2 ผลการสังเคราะห์การบริหารหลักสูตรของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ ในประเด็นที่หนึ่ง หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ (1) หลักสูตร ในภาพรวมสาระของจุดเน้นของรายวิชาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยไทยเป็นรายวิชาที่เน้นทักษะ พบในมหาวิทยาลัยประเภทที่ 1 ภาคกลางมากที่สุด ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศเป็นรายวิชาที่เน้นทักษะเช่นเดียวกัน พบในมหาวิทยาลัย AS มากที่สุด และ (2) คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน (ไม่นับรวมอาจารย์พิเศษ) ในภาพรวมอาจารย์มหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาโท ศึกษาในประเทศในสาขาวิชาทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์ และมีตำแหน่งทางวิชาการระดับอาจารย์ พบในมหาวิทยาลัยประเภทที่ 3 ภาคกลางมากที่สุด ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศ พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาเอก ศึกษาในประเทศในสาขาวิชาทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์ และมีตำแหน่งทางวิชาการระดับศาสตราจารย์ พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย US **ประเด็นที่สอง** การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ ได้แก่ การพัฒนางานวิชาการ ในภาพรวมพบเฉพาะมหาวิทยาลัยไทยเน้นสนับสนุนการศึกษาต่อ การเพิ่มพูนประสบการณ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การพัฒนาการเรียนการสอน การต่อยอดองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ และการทำวิจัย/ผลงานทางวิชาการ พบในมหาวิทยาลัยทั้ง 3 ประเภทในทุกภูมิภาค และ**ประเด็นที่สาม** การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน ได้แก่ การบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นจัดสรรงบประมาณสำหรับการอบรมและพัฒนาอาจารย์ในด้านหลักสูตร พบในทุกประเภทมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ภูมิภาค ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการจัดกิจกรรมการฝึกงานและจัดมหกรรมจัดหางาน (job fair) ประจำปี และจัดมหกรรมการเลือกอาชีพ (careers fairs) พบเฉพาะมหาวิทยาลัย US และ EU

2. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

2.1 ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

ก) ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ พบว่าแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศมีความสอดคล้องกับนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลมากกว่าแนวปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง ในประเด็นปรัชญาของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง ควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นทัดเทียมมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ดังผลการวิจัย**ประเด็นที่หนึ่ง** ปรัชญาของหลักสูตร ได้แก่ (1) ปรัชญาด้านคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ มีความรู้และทักษะคู่คุณธรรม รู้รอบ รู้จริง คิดเป็น และทำเป็น พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G1 และ G3 (ระดับดีมาก) ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ เป็นนักวิชาชีพในอนาคตที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถผลิตงานเขียนและสร้างสรรค์งานดิจิทัลในระดับมืออาชีพที่เต็มไปด้วยศักยภาพในยุคดิจิทัลได้ พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย US และ EU (ระดับดีมาก) และ (2) ปรัชญาด้านวิธีการพัฒนาบัณฑิต ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ มุ่งสร้างองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ และบูรณาการภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ พบเฉพาะมหาวิทยาลัย G3 (ระดับ

ปานกลาง) ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ ให้ความรู้เฉพาะทาง ความรู้ในเชิงกว้าง และองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีผ่านมุมมองทฤษฎีที่หลากหลายที่คำนึงถึงบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเชิงวิชาชีพในอนาคต พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย US และ EU (ระดับปานกลาง) และประเด็นที่สอง วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ด้านทักษะ/ความสามารถทางวิชาชีพ ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ ความสามารถในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์/สภาพแวดล้อม พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G3 (ระดับดีมาก) ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ ประยุกต์องค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ และการต่อยอดความคิดที่นำไปใช้งานได้จริง พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G3 (ระดับดี) และทักษะ/ความสามารถทางวิชาชีพทั้งเชิงทฤษฎี หลักการ แนวคิด และการปฏิบัติได้จริง พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G2 (ระดับดี) ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ ความสามารถในการผลิตและการใช้การสื่อสารที่มีความคิดเชิงวิพากษ์ และความคิดสร้างสรรค์โดยการพูด การเขียนในเชิงเสมือนจริงและผ่านสื่อที่หลากหลาย พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย US (ระดับดีมาก)

ข) ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ พบว่าแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ มีความสอดคล้องกับนักนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลมากกว่าแนวปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง รวมทั้งหมด 7 ประเด็น ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน กลยุทธ์การสอน เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง ควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นทัดเทียมมหาวิทยาลัยต่างประเทศ อย่างไรก็ตามเนื่องจากข้อจำกัดของเนื้อหาในการนำเสนอผลการวิจัยดังที่กล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัย 3 ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง หลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ (1) หลักสูตร ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ สารของจุดเน้นของรายวิชาในหลักสูตร และลักษณะดิจิทัล พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G1 (ระดับดีมาก) ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยไทยที่ดี พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย EU (ระดับดีมาก) และ (2) คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ สาขาวิชาที่ศึกษา พบมากที่สุดทุกมหาวิทยาลัยไทยที่ดี (ระดับดีมาก) ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ ระดับการศึกษาสูงสุด และตำแหน่งทางวิชาการ พบมากที่สุดทุกมหาวิทยาลัยต่างประเทศ (ระดับดีมาก) ประเด็นที่สอง การบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน ได้แก่ การบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ จัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมในหลักสูตร และเสริมหลักสูตร พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G2 และ G3 (ระดับดีมาก) และจัดสรรงบประมาณสำหรับการอบรมและพัฒนาอาจารย์ในด้านหลักสูตร/ค่าตอบแทนวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายนอก พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย G1 (ระดับดีมาก) ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ มีการจัดกิจกรรมการฝึกงาน และจัดมหกรรมจัดหางานประจำปี และจัดมหกรรมการเลือกอาชีพ พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย US และ EU (ระดับดีมาก) และประเด็นที่สาม การให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ การสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ในภาพรวมทุกมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ไม่มีการระบุถึงการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกด้าน ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ จัดสรรความช่วยเหลือด้านการเงิน พบเฉพาะมหาวิทยาลัย AS (ระดับดีมาก) จัดสรรทุนการศึกษา พบมากที่สุดในมหาวิทยาลัย AS

(ระดับดี) และมีข้อมูลของหน่วยบริการบรรจุไว้ในเว็บไซต์ของคณะเพื่อให้บริการผู้เรียน พบมากที่สุดทุกมหาวิทยาลัยต่างประเทศ (ระดับพอใช้และต้องปรับปรุง)

2.2 ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ตามตัวบ่งชี้การจัดอันดับ/การประเมินมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง มีแนวปฏิบัติที่ดีแตกต่างจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศ กล่าวคือ จากผลการวิเคราะห์ตามตัวบ่งชี้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ QS World University Rankings พบว่ามหาวิทยาลัย AS มีแนวปฏิบัติที่ดีในด้านที่พบมากที่สุด คือ สัดส่วนของคณาจารย์ชาวต่างชาติ (ร้อยละ 100.00) เมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัย EU และ US คือ สัดส่วนของผู้เรียนชาวต่างชาติ (ร้อยละ 95.70 และ 75.00 ตามลำดับ) และมหาวิทยาลัย G1 คือ ความมีชื่อเสียงด้านวิชาการ (ร้อยละ 62.40) ในขณะที่แนวปฏิบัติที่ดีตามตัวบ่งชี้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ QS Asia University Rankings พบว่ามหาวิทยาลัย G1 มีแนวปฏิบัติที่ดีในด้านที่พบมากที่สุด คือ เครือข่ายการวิจัยระดับนานาชาติ (ร้อยละ 96.60) ในขณะที่มหาวิทยาลัย G3 คือ สัดส่วนของคณาจารย์ชาวต่างชาติ (ร้อยละ 25.80) และแนวปฏิบัติที่ดีตามตัวบ่งชี้การประเมินมหาวิทยาลัยของ QS Stars University Ratings พบว่ามหาวิทยาลัย G2 มีแนวปฏิบัติที่ดีในด้านที่พบมากที่สุด คือ สิ่งอำนวยความสะดวก (5 ดาว)

3. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

3.1 ผลการสำรวจความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

ก) ผลการวิเคราะห์สถานภาพของคณาจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตร์และผู้ใช้บัณฑิต โดยสถานภาพของคณาจารย์ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 58.26 และ 41.74 ตามลำดับ) มีอายุอยู่ในช่วง 36-40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 31.30) ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ผู้สอน (ร้อยละ 89.57) และมีประสบการณ์ในการทำงานในช่วง 11-15 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 29.57) ส่วนสถานภาพของผู้ใช้บัณฑิต พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 56.14 และ 43.86 ตามลำดับ) มีอายุน้อยกว่า 35 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 27.19) ส่วนใหญ่ทำงานในหน่วยงานเอกชน (ร้อยละ 63.16) และมีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี และมากกว่า 20 ปี มากที่สุด ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 24.56)

ข) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล พบว่าด้านคุณภาพของบัณฑิตมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด มีค่า PNI_{modified} สูงสุด (0.395) รองลงมา คือ ด้านการบริหารหลักสูตร (0.364) ด้านความพร้อมของผู้เรียน (0.321) และด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน (0.310) ส่วนการประเมินของผู้ใช้บัณฑิต พบว่าด้านหลักสูตรมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ซึ่งมีค่า PNI_{modified} สูงสุด (0.272) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพของบัณฑิต (0.232)

3.2 ผลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล พบว่า 1) คุณลักษณะของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่ควรจะเป็นในยุคดิจิทัล คือ ควรมีความรู้ในสาขาวิชาของตน มีความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมสื่อและภูมิทัศน์ของสื่อใหม่ รอบรู้สถานการณ์ข่าวสาร รู้รอบและรู้ลึกในเรื่องที่หลากหลาย สามารถสืบค้น วิเคราะห์ และบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ได้ สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัลได้ มีความสามารถในการด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล มีทักษะทางวิชาชีพในโลกยุคดิจิทัล มีความคิดสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถสื่อสารและนำเสนอเรื่องราวได้ 2) แนวทางการพัฒนาอาจารย์นิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ควรส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม เชิญผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาชีพ/นักวิชาชีพบรรยายให้

ความรู้ ผูกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ออกแบบหลักสูตรการสอน หรือให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาจารย์ มีการนำโครงการจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาเสริมหลักสูตร มีการจัดการความรู้ที่เป็นระบบเพื่อให้อาจารย์สามารถเข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ ได้ และ 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล ควรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอน สนับสนุนส่งเสริมให้มีศักยภาพการสอนเชิงดิจิทัล เน้นการเรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย ผูกกระบวนการคิดที่เป็นระบบ การวิพากษ์ การคิดต่อยอด รวมทั้งมีรอบความคิดในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์โดยอาศัยหลักการของการวิจัย เน้นการค้นคว้าหาข้อมูล เน้นฝึกฝนทักษะการทำงานในลักษณะของ multi-skills และเน้นการเรียนการสอนที่คำนึงถึงจรรยาบรรณ และจริยธรรมวิชาชีพ

4. ผลการสังเคราะห์ที่ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

4.1 บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลจากการสังเคราะห์เอกสารหลักสูตรทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยบทเรียนที่หนึ่ง บทเรียนปรัชญาของหลักสูตร ประกอบด้วย (1) บทเรียนปรัชญาด้านคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ได้แก่ เป็นบัณฑิตที่สามารถกำหนดเป้าหมายที่เป็นเส้นทางการเรียนรู้ของตนเองในโลกยุคดิจิทัลได้ เป็นนักคิดเชิงกลยุทธ์ นักคิดเชิงวิพากษ์ และนักคิดสร้างสรรค์ งานดิจิทัลในระดับมืออาชีพได้ มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของตนเองในโลกยุคดิจิทัลได้ มีทักษะทางวิชาชีพในโลกยุคดิจิทัล สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัลได้ และมีศักยภาพด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล และ (2) บทเรียนปรัชญาด้านวิธีการพัฒนาบัณฑิต ได้แก่ เน้นความสำคัญของการเสริมพลังสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการกับทักษะการผลิตเนื้อหาสื่อ และการศึกษาแบบองค์รวม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เน้นความรู้เชิงกว้างและเชิงลึกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานเชิงวิชาชีพในยุคดิจิทัลได้ และฝึกใช้กระบวนการวิธีวิทยาทางวิชาการที่หลากหลายในการหาคำตอบ บทเรียนที่สอง บทเรียนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประกอบด้วย (1) บทเรียนวัตถุประสงค์ด้านความรู้/ทัศนคติต่อวิชาชีพ ได้แก่ ตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมถึงตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ สำนึกรักในวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (2) บทเรียนวัตถุประสงค์ด้านทักษะ/ความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ มีทักษะทางวิชาชีพที่ปฏิบัติได้จริงในยุคดิจิทัล สามารถวางแผนเชิงกลยุทธ์ ตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน สามารถทำงานเป็นทีม ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ ประยุกต์องค์ความรู้ และต่อยอดความคิดในการนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (3) บทเรียนวัตถุประสงค์ด้านความรู้ ทักษะ/ความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ มีความรู้เชิงแนวคิดและความสามารถประยุกต์ทฤษฎีใช้ออกแบบและผลิตงาน โดยใช้ทักษะมีสติมีเดียง ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหา/สถานการณ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมืออาชีพ

4.2 บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลจากการสังเคราะห์การบริหารหลักสูตรทั้งของไทยและต่างประเทศ มีทั้งหมด 7 บทเรียน ได้แก่ บทเรียนคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา บทเรียนหลักสูตร คุณสมบัติ และความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน บทเรียนกลยุทธ์การสอน บทเรียนเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร บทเรียนการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ บทเรียนการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน และบทเรียนการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเนื้อที่ดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยนำเสนอ 4 บทเรียนที่สำคัญ ดังนี้ บทเรียนที่หนึ่ง บทเรียนหลักสูตร คุณสมบัติ และความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน ประกอบด้วย (1) บทเรียนหลักสูตร ได้แก่ เน้นสาระของจุดเน้นของรายวิชาในหลักสูตร และลักษณะดิจิทัล เน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กร/สมาคมวิชาชีพในการบริหารหลักสูตร เน้นหลักสูตรการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานที่โดดเด่นทั้งด้านกว้างและ

ด้านลึกเฉพาะทางประกอบกัน และเน้นหลักสูตรที่มีสัดส่วนของคณาจารย์และผู้เรียนชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น (2) บทเรียนคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาสูงสุด ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชาที่ศึกษาในประเทศทั้งที่เกี่ยวข้อง/ไม่เกี่ยวข้องกับัณฑิตศาสตร์ และควมมีชื่อเสียงด้านวิชาการ และ (3) บทเรียนความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสูตรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล มีทักษะในการใช้อุปกรณ์/เครื่องมือ/สื่อที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล และสามารถบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่ม/ภาควิชา/สาขาวิชาเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน บทเรียนที่สอง บทเรียนการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ ประกอบด้วย บทเรียนการพัฒนางานวิชาการ ได้แก่ ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการวิชาการ การต่อยอดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ สนับสนุนให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้รับการพัฒนาตนเองด้านทักษะวิชาชีพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์และอาจารย์กับัณฑิตวิชาชีพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการผลิตผลงานวิชาการ บทเรียนที่สาม บทเรียนการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน ประกอบด้วย บทเรียนการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ จัดสรรงบประมาณทั้งอ้อมและพัฒนามาจารย์ในด้านหลักสูตร ค่าตอบแทนวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรและเสริมหลักสูตร เน้นให้ผู้เรียนฝึกงานกับหน่วยงานที่มหาวิทยาลัยมีความร่วมมือทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ หรือผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการหาหน่วยงานสำหรับการฝึกงานด้วยตนเอง หรือเป็นผู้เรียนแลกเปลี่ยนต่างประเทศ และจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร และบทเรียนที่สี่ บทเรียนการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วย บทเรียนการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ จัดสรรทุนการศึกษาทั้งทุนภายในและภายนอก ความช่วยเหลือด้านการเงิน และนำเสนอ/ประกาศข้อมูลของหน่วยบริการและระเบียบการให้บริการแก่ผู้เรียนไว้ในเว็บไซต์ด้านบริการของสถาบัน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเน้นการอภิปรายผลเฉพาะประเด็นที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน และนำเสนอเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสังเคราะห์สาระสำคัญในเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

1.1 จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ
 ในประเด็นปรัชญาของหลักสูตร ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งรู้รอบ รู้จริง คิดเป็นและทำเป็น และสามารถผลิต สร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร และกำหนดวิธีการพัฒนาบัณฑิตที่เน้นนำองค์ความรู้บูรณาการกับภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศมุ่งผลิตบัณฑิตที่เป็นนักวิชาชีพในอนาคตที่สามารถปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลได้ และเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในระดับมืออาชีพ และกำหนดวิธีการในการพัฒนาบัณฑิตด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี/มุ่งเสริมสร้างพื้นฐานการปฏิบัติงานในรูปแบบมัดติมิเดีย และเน้นให้ความรู้เฉพาะทางด้านการสื่อสารและความรู้ในเชิงกว้าง แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยต่างประเทศมีการกำหนดปรัชญาของหลักสูตรที่มีความชัดเจน และสอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล ซึ่งสะท้อนภาพทั้งความเป็นดิจิทัลและความเป็นมืออาชีพ ดังที่ Sarachan (2011) กล่าวว่า หลักสูตรทางด้านสื่อสารมวลชนเป็นการสอนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ตลอดเวลา และ ประเด็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่จะก้าวไปสู่การเป็นนักวิชาชีพสื่อที่มีคุณภาพในอนาคต ดังที่ภัทริรา ธีรสวัสดิ์ (2553) ระบุว่านักสื่อสารมวลชนต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณในเชิงวิชาชีพที่เหมาะสม นอกจากนั้นพบว่ามหาวิทยาลัยไทยเน้นความรู้ ทักษะ และความสามารถรอบด้านใน

วิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนมหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นความรู้เชิงแนวคิด และสามารถประยุกต์ทฤษฎีเพื่อใช้ในการนำเสนอในรูปแบบของภาพและข้อมูล รวมทั้งความรู้และความสามารถในการออกแบบและผลิตงานโดยใช้ทักษะมีลต์มีเดีย แสดงให้เห็นว่าทั้งมหาวิทยาลัยไทยและต่างประเทศมุ่งเน้นทั้งความรู้และความสามารถเช่นเดียวกัน แต่มีจุดที่ต่างกัน คือ มหาวิทยาลัยต่างประเทศให้ความสำคัญกับทักษะมีลต์มีเดีย ซึ่งเป็นความสามารถที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในสังคมยุคดิจิทัล ดังที่ Sarachan (2011) กล่าวว่าความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมสื่อในยุคดิจิทัล ทำให้หลักสูตรต่าง ๆ ต้องรับแนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดทางเทคโนโลยี และตัดสินใจอย่างระมัดระวังเพื่อสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถทั้งในด้านการคิดและทักษะด้านเทคโนโลยี

1.2 จากผลการสังเคราะห์การบริหารหลักสูตรของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ ในประเด็นหลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน กล่าวคือ ด้านหลักสูตร ในภาพรวมทั้งมหาวิทยาลัยไทยและมหาวิทยาลัยต่างประเทศมีสาระของจุดเน้นของรายวิชาในหลักสูตรที่เน้นทักษะมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการทำงานของนักวิชาชีพสื่อเป็นอย่างมาก จึงเป็นผลให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์มุ่งเน้นที่ทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิตที่ระบุว่าบัณฑิตนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลควรมีทักษะเป็นอันดับแรก และด้านคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน (ไม่นับรวมอาจารย์พิเศษ) ในภาพรวมอาจารย์มหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท และมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับอาจารย์ ส่วนอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างประเทศส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาเอก และมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับศาสตราจารย์ แสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติของอาจารย์มหาวิทยาลัยไทยควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก ดังที่สุชาติา แสงดวงดี (2550) กล่าวว่าสภาพปัญหาที่อาจารย์สาขาวิชาสาขานิเทศศาสตร์จำเป็นต้องพัฒนาโดยเร่งด่วน คือ การพัฒนาด้านคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ประเด็นการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ โดยการพัฒนาทางวิชาการ ในภาพรวมมหาวิทยาลัยไทยเน้นสนับสนุนการศึกษาต่อ การเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาการเรียนการสอน การต่อยอดองค์ความรู้ การทำวิจัย/ผลงานทางวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและมีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศไม่มีการระบุดึงการพัฒนาทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าคุณภาพของงานวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างประเทศอยู่ในเกณฑ์ที่ดีอยู่แล้ว เพราะเมื่อพิจารณาจากผลการสังเคราะห์ในประเด็นคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน (ไม่นับรวมอาจารย์พิเศษ) พบว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างประเทศส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาเอกและมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับศาสตราจารย์ แต่ในขณะที่อาจารย์มหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท และมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับอาจารย์ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลให้มหาวิทยาลัยไทยเน้นการพัฒนาทางวิชาการ และประเด็นการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน โดยการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร พบว่ามหาวิทยาลัยไทยเน้นจัดสรรงบประมาณสำหรับการอบรมและพัฒนาอาจารย์ในด้านหลักสูตร ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการจัดกิจกรรมการฝึกงานและจัดมหกรรมจัดหางานประจำปี และจัดมหกรรมการเลือกอาชีพ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงจุดเน้นดังกล่าว พบว่ามหาวิทยาลัยต่างประเทศมุ่งเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก แต่ในขณะที่มหาวิทยาลัยไทยกลับมุ่งเน้นที่การพัฒนาอาจารย์เป็นหลัก นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยต่างประเทศให้ความสำคัญในการสร้างเสริมประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพให้แก่ผู้เรียน และเป็นการบ่งชี้ถึงคุณภาพของอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์ในประเด็นคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน (ไม่นับรวมอาจารย์พิเศษ) ที่พบว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างประเทศส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาเอกและดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับศาสตราจารย์ ในขณะที่อาจารย์มหาวิทยาลัย

ไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโทและดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับอาจารย์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มหาวิทยาลัยต่างประเทศสามารถเน้นการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

2. การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

2.1 ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ

ก) ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ โดยประเด็นปรัชญาของหลักสูตร พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ การเป็นนักวิชาชีพที่พร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมในการปฏิบัติงาน โดยเน้นวิธีการพัฒนาบัณฑิตที่มุ่งสร้างองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ รวมทั้งบูรณาการภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิมและขาดความชัดเจนในแง่ของวิธีการปฏิบัติ ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติในการเป็นนักวิชาชีพในอนาคตที่มีความเชี่ยวชาญในระดับมืออาชีพที่เต็มไปด้วยศักยภาพในยุคดิจิทัล โดยเน้นวิธีการพัฒนาบัณฑิตที่ให้ความรู้เฉพาะทาง ความรู้ในเชิงกว้าง และองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีผ่านมุมมองทฤษฎีที่หลากหลายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเชิงวิชาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นประเทศไทย 4.0 ที่เชื่อมโยงกับการสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังที่ Foote (2017) กล่าวว่ากระแสที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกไม่ได้มีแค่เพียงการทำความเข้าใจเทคโนโลยีและประยุกต์ใช้ แต่ยังรวมถึงความสามารถในการปรับตัวในเส้นทางวิชาชีพที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น และประเด็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ ความสามารถรอบด้าน ทั้งเชิงวิชาการและวิชาชีพ การทำงานเป็นทีม ความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ ประยุกต์องค์ความรู้ และการต่อยอดความคิดที่นำไปใช้งานได้จริง วิเคราะห์ประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมืออาชีพ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติที่เป็นความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของการสื่อสารและเชิงสหวิทยาการ การสืบค้นข้อมูลขั้นสูง การเขียนในเชิงเสมือนจริง ความสามารถประยุกต์ทฤษฎีเพื่อออกแบบและผลิตงานโดยใช้ทักษะมีมิติเดียว ซึ่งแนวปฏิบัติที่ดีดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเพื่อก้าวไปสู่การเป็นนักวิชาชีพที่มีคุณภาพในอนาคตภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล ทำให้เป้าหมายหลักของการพัฒนาด้านผู้เรียน คือ การสร้างคนให้มีองค์ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานต่าง ๆ

ข) ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ โดยประเด็นหลักสูตรและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน คือ ด้านหลักสูตร พบว่าทั้งมหาวิทยาลัยไทยที่ดีและมหาวิทยาลัยต่างประเทศให้ความสำคัญกับสาระของจุดเน้นของรายวิชาในหลักสูตร และลักษณะดิจิทัล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่จะประกอบวิชาชีพในอนาคต แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของรายวิชา พบว่ารายวิชาของมหาวิทยาลัยต่างประเทศล้วนเป็นวิชาที่ทันสมัย และสอดคล้องกับยุคดิจิทัลมากกว่ารายวิชาของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ดังนั้นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหากมีเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้เป็นอย่างดีในยุคดิจิทัลย่อมสะท้อนถึงคุณภาพของหลักสูตร ดังที่ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธ์ (2557) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดสำคัญของมาตรฐานการศึกษาในแต่ละประเทศ และด้านคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน พบว่าทั้งมหาวิทยาลัยไทยที่ดีและ

มหาวิทยาลัยต่างประเทศให้ความสำคัญทั้งด้านระดับการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่ศึกษา และตำแหน่งทางวิชาการ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดีมีระดับการศึกษาสูงสุดและตำแหน่งทางวิชาการที่ไม่ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่ามหาวิทยาลัยไทยมีการกำหนดคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนที่เข้มข้นน้อยกว่ามหาวิทยาลัยไทยต่างประเทศ ดังที่สุชาติดา แสงดวงดี (2550) กล่าวถึงอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ คือ การขาดเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาการคัดเลือกอาจารย์เข้าสู่ระบบ ทำให้หลายสถาบันไม่ได้อาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการวิชาชีพในระดับชั้นนำและมีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างแท้จริง ประเด็นการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน โดยการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดีเน้นการปฏิบัติ คือ การจัดสรรงบประมาณทั้งเพื่อการจัดกิจกรรมในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร การอบรมและพัฒนาอาจารย์ในด้านหลักสูตร/ค่าตอบแทนวิทยากร ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ การจัดกิจกรรมการฝึกงาน มหกรรมจัดหางานประจำปีและมหกรรมการเลือกอาชีพ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงจุดเน้นดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยต่างประเทศมุ่งเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่การเป็นนักวิชาชีพที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล แต่ในขณะที่มหาวิทยาลัยไทยมุ่งเน้นที่การพัฒนาอาจารย์เป็นหลักอันเป็นการบ่งชี้ถึงคุณภาพของอาจารย์เป็นประการสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์ในประเด็นคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน (ไม่นับรวมอาจารย์พิเศษ) ที่พบว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโทและดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับอาจารย์ และประเด็นการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ โดยการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดีไม่มีการระบุถึงแนวปฏิบัติที่ดีในทุกด้านดังกล่าว ในขณะที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศเน้นการปฏิบัติ คือ จัดสรรทั้งความช่วยเหลือด้านการเงิน ทุนการศึกษาทั้งทุนภายในและทุนภายนอก ทุนการศึกษาด้านความเป็นเลิศทางวิชาการและศักยภาพในการเป็นผู้นำ และทุนการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งมีข้อมูลของหน่วยบริการบรรจุไว้ในเว็บไซต์ของคณะเพื่อให้บริการผู้เรียน แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดีอาจมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณที่จะนำมาจัดสรรเป็นทุนการศึกษา รวมทั้งความช่วยเหลือด้านการเงินในรูปแบบต่าง ๆ แก่ผู้เรียน ตลอดจนอาจไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของข้อมูลของหน่วยบริการเพื่อเผยแพร่และให้บริการผู้เรียนเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ซึ่งมีการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไทยที่ดี ภาคกลาง และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ตามตัวบ่งชี้การจัดอันดับ/การประเมินมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ จากผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีตามตัวบ่งชี้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ QS World University Rankings พบว่ามหาวิทยาลัยไทยที่ดี (G1) มีแนวปฏิบัติที่ดีในด้านที่พบมากที่สุด คือ ความมีชื่อเสียงด้านวิชาการ เมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ พบว่ามหาวิทยาลัย AS คือ สัดส่วนของคณาจารย์ชาวต่างชาติ และมหาวิทยาลัย EU และ US คือ สัดส่วนของผู้เรียนชาวต่างชาติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าแต่ละมหาวิทยาลัยย่อมมีเป้าหมายในการกำหนดจุดเน้นของมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกันเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจในการเข้าศึกษาต่อของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงเป็นผลให้มหาวิทยาลัยไทยที่ดีและมหาวิทยาลัยต่างประเทศมีแนวปฏิบัติที่ดีแตกต่างกัน

3. การประเมินความต้องการจำเป็นของคณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล จากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของคณาจารย์ในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล พบว่าด้านคุณภาพของบัณฑิตมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ซึ่งมีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด (0.395) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของบัณฑิตซึ่งเป็นผลผลิตที่สำคัญของหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุดที่จะต้องได้รับการ

พัฒนาอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการเปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์เป็นจำนวนมาก ดังผลการสำรวจของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2559) ที่ระบุว่าปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสื่อประมาณ 100 หลักสูตร กระจายอยู่ในสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์คณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตที่ระบุถึงคุณลักษณะของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลที่ต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล ด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลให้คุณภาพของบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ส่วนการประเมินของผู้ใช้บัณฑิตพบว่าด้านหลักสูตรมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.272 และด้านคุณภาพของบัณฑิตมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.232 ซึ่งเมื่อพิจารณาค่า $PNI_{modified}$ แสดงให้เห็นว่าทั้งด้านหลักสูตรและด้านคุณภาพของบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในระดับที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งด้านหลักสูตรและด้านคุณภาพบัณฑิตมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เพราะหากหลักสูตรไม่มีคุณภาพย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิตตามไปด้วย ดังที่บุญเลี้ยง ทุมทอง (2554) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน

4. การสังเคราะห์ให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล

4.1 บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลจากการสังเคราะห์เอกสารหลักสูตรทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยบทเรียนปรัชญาของหลักสูตร พบว่าบทเรียนที่ได้เน้นการเป็นผู้กำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเองในโลกยุคดิจิทัลได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคดิจิทัลที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติของสังคม ดังนั้นหากบทเรียนมีการกำหนดปรัชญาดังกล่าว ย่อมทำให้มั่นใจได้ว่าบัณฑิตที่จบออกไปย่อมสามารถที่จะเผชิญ ปรับตัว และกำหนดอนาคตของตนเองในโลกการสื่อสารแห่งอนาคตได้ รวมทั้งเป็นนักคิดเชิงกลยุทธ์ นักคิดเชิงวิพากษ์ และนักคิดสร้างสรรค์งานดิจิทัลในระดับมืออาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพนม คลีฉายา (2557) ที่ระบุถึงคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คือ มีความคิดเชิงกลยุทธ์ และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้บทเรียนที่ได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาบัณฑิตนิเทศศาสตร์ทั้งด้านกระบวนการคิด และวิธีการปฏิบัติเชิงวิชาชีพที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าในการประกอบวิชาชีพในยุคดิจิทัล ผู้ใช้บัณฑิตต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ และความสามารถที่หลากหลาย รอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิตที่กล่าวว่าคุณลักษณะของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่ควรจะเป็นในยุคดิจิทัล คือ สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัลได้ และบทเรียนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่าบทเรียนที่ได้ให้ความสำคัญในศาสตร์ทั้งแบบองค์รวมเชิงสหวิทยาการ และการบูรณาการ มีทักษะทางวิชาชีพที่สามารถปฏิบัติงานได้จริงในยุคดิจิทัลโดยคำนึงถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหา/สถานการณ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมืออาชีพ แสดงให้เห็นว่าบทเรียนที่ได้ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานในอนาคต ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล ทำให้เป้าหมายหลักของการพัฒนาด้านผู้เรียน คือ การสร้างคนให้มีองค์ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานต่าง ๆ

4.2 บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลจากการสังเคราะห์การบริหารหลักสูตรทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยบทเรียนหลักสูตร คุณสมบัติ และความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน พบว่าบทเรียนหลักสูตร เป็นบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านสาระของจุดเน้นของรายวิชาในหลักสูตร และลักษณะดิจิทัล ตลอดจนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กร/สมาคมวิชาชีพที่ครอบคลุมทั้งการบริหารหลักสูตร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับอาจารย์ในหลักสูตร ซึ่งล้วนเป็นบทเรียนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์เป็นหลักสูตรที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบัน/คณะวิชา/กองคกร/สมาคมวิชาชีพจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อหลักสูตรและอาจารย์ในหลักสูตร ดังที่หนึ่งฤทัย ขอมผลกลาง (2545) กล่าวว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรปรับทิศทางให้เข้ากับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนบทเรียนคุณสมบัตินิเทศศาสตร์ควรปรับทิศทางให้เข้ากับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนบทเรียนคุณสมบัตินิเทศศาสตร์ควรปรับทิศทางให้เข้ากับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนบทเรียนคุณสมบัตินิเทศศาสตร์ควรปรับทิศทางให้เข้ากับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม

เป็นบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชาที่ศึกษาในประเทศทั้งที่เกี่ยวข้อง/ไม่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์ และควรมีชื่อเสียงด้านวิชาการ ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพทั้งด้านคณาจารย์ในหลักสูตรและสถาบันการศึกษาในภาพรวม และที่สำคัญส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิตอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ และบทเรียนความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน พบว่าบทเรียนที่ได้ คือ มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสูตรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล มีทักษะในการใช้อุปกรณ์/เครื่องมือ/สื่อที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล มีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และสามารถบูรณาการความรู้ระหว่างกลุ่ม/ภาควิชา/สาขาวิชาเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน แสดงให้เห็นว่าอาจารย์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล และต้องเป็นผู้ที่สามารถบูรณาการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ด้วยเหตุนี้อาจารย์จะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสูตรในยุคดิจิทัล ดังที่ Ally (2019) กล่าวว่าอาจารย์ในยุคดิจิทัลต้องสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตรที่จะสอนได้อย่างลงตัว บทเรียนการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ พบว่าบทเรียนการพัฒนางานวิชาการ เป็นบทเรียนที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการในการพัฒนางานวิชาการของคณาจารย์ที่ครอบคลุมทั้งด้านการเรียนการสอน กิจกรรมบริการวิชาการ การต่อยอดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตผลงานวิชาการ ซึ่งเป็นบทเรียนที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อคณาจารย์ทั้งในฐานะผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ดังที่สุธาสนิ นริตติมานนท์ (2560) กล่าวถึงการพัฒนาอาจารย์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ว่าควรเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญและทักษะเชิงวิชาชีพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น บทเรียนการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน พบว่าบทเรียนการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นบทเรียนที่เน้นการจัดสรรงบประมาณสำหรับการอบรมและพัฒนาอาจารย์ ค่าตอบแทนวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายนอก การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรและเสริมหลักสูตร รวมทั้งเน้นให้ผู้เรียนมีการฝึกงานกับหน่วยงานที่มหาวิทยาลัยมีความร่วมมือทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ หรือผู้เรียนดำเนินการหาหน่วยงานสำหรับการฝึกงานด้วยตนเอง หรือเป็นผู้เรียนแลกเปลี่ยนต่างประเทศ และจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าบทเรียนที่ได้ให้ความสำคัญในการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร โดยครอบคลุมทั้งด้านอาจารย์ วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เรียน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร ด้วยเหตุนี้การบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตรจึงต้องให้ความสำคัญกับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง และ บทเรียนการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่าบทเรียนการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบทเรียนที่เน้นการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านทุนการศึกษา ความช่วยเหลือด้านการเงิน รวมทั้งการนำเสนอข้อมูลและระเบียบการให้บริการแก่ผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้การสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์และมีผลต่อความสำเร็จของผู้เรียนโดยตรงในฐานะของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ อาจมีข้อจำกัดสำหรับ คณะผู้วิจัยในการเข้าถึงการบริหารจัดการหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรให้ทุนสนับสนุนวิจัยกับมหาวิทยาลัยในลักษณะของแผนงานวิจัย เพื่อให้มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์สามารถดำเนินการวิจัยให้ได้บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลที่เหมาะสมและทันเหตุการณ์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเฉพาะตามเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศทั้งในประเด็นปรัชญาของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรมีการกำหนดปรัชญาที่มุ่งผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่เป็นนักวิชาชีพในอนาคต มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัลด้วยวิธีการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในยุคดิจิทัลได้ รวมทั้งควรกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์ให้มีคุณลักษณะที่ครอบคลุมทั้งระดับของความรู้และความเข้าใจในศาสตร์ด้านนิเทศศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์องค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง ซึ่งล้วนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบัณฑิตที่จะก้าวออกไปประกอบวิชาชีพสื่อในยุคดิจิทัล

2. ผลการสังเคราะห์การบริหารหลักสูตรของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรปรับปรุงแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้มีคุณภาพดีขึ้นทัดเทียมมหาวิทยาลัยต่างประเทศ คือ ควรเร่งหากกลยุทธ์ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้อาจารย์ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกให้มากขึ้น และมีการผลิตผลงานวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการในระดับที่สูงขึ้น และควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตรที่มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นหลักเพื่อนำมาสู่การพัฒนาการเรียนรู้อันเต็มตัวของนักเรียนได้อย่างเต็มที่

3. ข้อค้นพบในการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของหลักสูตรของไทยและต่างประเทศดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรมีการกำหนดปรัชญาหลักสูตรทั้งด้านคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิตและด้านวิธีการพัฒนาบัณฑิต รวมทั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรตามแนวปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้ก้าวไปสู่การเป็นนักวิชาชีพที่สามารถตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อค้นพบในการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยและต่างประเทศดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรปรับปรุงแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้มีคุณภาพดีขึ้นทัดเทียมมหาวิทยาลัยต่างประเทศดังนี้ คือ ควรเน้นการฝึกปฏิบัติในรายวิชาที่มีอยู่เดิมหรือรายวิชาใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของโลกอุตสาหกรรมสื่อในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนด้วยการให้ทุนการศึกษาหรือการลาศึกษาต่อ และการสนับสนุนการผลิตผลงานวิชาการเพื่อนำมาสู่การขอตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น รวมทั้งควรเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเป็นหลักอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง

5. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลตามการประเมินของคณาจารย์ พบว่าด้านคุณภาพของบัณฑิตมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรกำหนด

กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาบัณฑิตทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้บัณฑิตได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและพร้อมที่จะก้าวออกไปสู่โลกวิชาชีพในยุคดิจิทัลได้ ส่วนการประเมินของผู้ใช้บัณฑิต พบว่าด้านหลักสูตรมีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรประสานความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพในลักษณะของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้อย่างแท้จริง

6. ข้อค้นพบเกี่ยวกับบทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยไทย/คณะวิชาควรให้ความสำคัญในแต่ละบทเรียนดังนี้ คือ บทเรียนปรัชญาของหลักสูตร ควรมุ่งผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่ เป็นผู้สามารถกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง เป็นนักคิดเชิงกลยุทธ์ นักคิดเชิงวิพากษ์ นักคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ที่เพียบพร้อมในการเรียนรู้และปรับตัวทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางวิชาชีพในโลกยุคดิจิทัลได้ โดยพัฒนาบัณฑิตด้วยวิธีการที่หลากหลายที่สามารถสร้างองค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกที่สอดคล้องกับโลกในยุคดิจิทัล บทเรียนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรกำหนดบทเรียนดังกล่าวลงในทุกบทเรียนของเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ และกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนส่งเสริมผู้เรียนได้มีการเรียนรู้และโอกาสในการฝึกปฏิบัติในทุกรายวิชาของหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ตอบโจทย์การสื่อสารในยุคดิจิทัลให้มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อนำมาสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้อย่างแท้จริง บทเรียนหลักสูตร คุณสมบัติ และความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน ควรเน้นการปรับปรุง หรือการสร้างรายวิชาใหม่ ๆ ที่เน้นการฝึกทักษะใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัลให้มากขึ้น ตลอดจนเร่งสนับสนุน และส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กร/สมาคมวิชาชีพ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และการสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย/คณะวิชาในต่างประเทศเพื่อสร้างโอกาสในการขยายสัดส่วนของคณาจารย์และผู้เรียนชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกมากขึ้น สร้างแรงจูงใจให้อาจารย์มีการผลิตผลงานวิชาการเพิ่มขึ้นเพื่อก้าวสู่ตำแหน่งทางวิชาการในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งให้อาจารย์ให้มีการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง บทเรียนการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับคณาจารย์ ควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิชาการในหลากหลายรูปแบบให้กับอาจารย์ในหลักสูตรสามารถที่จะนำมาสู่การปฏิบัติได้จริง บทเรียนการบริหารทรัพยากรการเรียนการสอน ควรมีการกำหนดกลยุทธ์ และแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาการบริหารงานกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตรทั้งกิจกรรมตามหลักสูตรและเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับทั้งอาจารย์และผู้เรียน และบทเรียนการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการเรียนรู้ ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนทุนการศึกษาทั้งทุนภายในและภายนอก การจัดสรรความช่วยเหลือด้านการเงิน รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านบริการของสถาบันเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์สาระสำคัญจากเอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยซึ่งอาจจะมีข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนในทุกประเด็นตามเอกสารหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากเนื่องมาจากการจัดทำเอกสารหลักสูตรที่ไม่ได้ระบุข้อมูลไว้อย่างครบถ้วนตามที่มหาวิทยาลัยได้มีการปฏิบัติ ดังนั้นควรมีการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาภาพรวมของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ดังนั้นควรมีการศึกษาเจาะลึกในแต่ละหลักสูตรของนิเทศศาสตร์ เนื่องจากแต่ละหลักสูตรนิเทศศาสตร์ย่อมมีเอกลักษณ์และจุดเด่นที่แตกต่างกัน

ย่อมจะทำให้ต้องค้ำความรู้ในเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานแตกต่างกัน หากมีการศึกษาช่วงเวลาการผลิตบัณฑิตตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์ โดยแสดงให้เห็นลักษณะการพัฒนาแต่ละช่วงปี ย่อมให้ผลการเปรียบเทียบที่ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งได้ข้อค้นพบว่าการบริหารจัดการหลักสูตรแต่ละช่วงเวลามีสภาพปัญหา หลักการ และวิธีการแก้ไขแตกต่างกันอย่างไร ย่อมทำให้ได้บทเรียนที่มีความชัดเจนแต่ละช่วงการพัฒนามากขึ้น

ข้อจำกัด

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสารหลักสูตรที่รวบรวมมาได้โดยตรงจากสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ฉบับใหม่ล่าสุดอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2561 แต่ในขณะที่รัฐบาลประกาศใช้ Thailand 4.0 ในปี พ.ศ. 2559 ดังนั้นเอกสารหลักสูตรที่ได้ในปี พ.ศ. 2560-2561 จึงน่าจะมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องตามยุคดิจิทัล ในขณะที่เอกสารหลักสูตรส่วนใหญ่ที่ได้มาเป็นหลักสูตรแบบเดิมที่ยังไม่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้ข้อมูลที่ได้จากเอกสารหลักสูตรมีความแตกต่างกันในด้านรายละเอียดของหลักสูตร ดังนั้นการเปรียบเทียบความแตกต่าง/ความเหมือนระหว่างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยประเภทที่ 1 มหาวิทยาลัยประเภทที่ 2 และมหาวิทยาลัยประเภทที่ 3 ทุกภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่ามีเพียง 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรของมหาวิทยาลัยประเภทที่ 1 ภาคเหนือ และภาคกลาง และมหาวิทยาลัยประเภทที่ 3 ภาคกลาง ที่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล

2. เอกสารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทยที่นำมาสังเคราะห์ครั้งนี้ เพียงมีข้อจำกัดซึ่งเป็นผลมาจากการจัดทำเอกสารหลักสูตรที่ไม่ได้ระบุข้อมูลที่ครบถ้วน แต่ในแนวปฏิบัตินั้นมหาวิทยาลัยมีการดำเนินงาน ดังนั้นการสรุปแนวปฏิบัติจากการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการสรุปบนพื้นฐานข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตรเท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย “บทเรียนด้านการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคดิจิทัล” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ในการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จันทิมา เขียวแก้ว. (2546). *การจัดการสารสนเทศเพื่องานนิเทศศาสตร์*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ฉันทนา ปาปัดถา. (2561). การสังเคราะห์คุณลักษณะของนักสื่อสารมวลชนดิจิทัลตามกรอบสมรรถนะบุคคล. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 26(52), 143–165.
- ชวลิต ชุกก่าแพง. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธ์. (2557). *การพัฒนาหลักสูตร*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- พนม คลีฉายา. (2557). *แนวโน้มวิชาชีพ หลักสูตร และคุณสมบัติพึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์*. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2554). *การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. พิมพ์ดี.
- ภัทธีรา อีร์สวัสดิ์. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรการสื่อสารนวัตกรรมการสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัย นวัตกรรมสื่อสารสังคม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์]*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. http://thesis.swu.ac.th/swudis/Cur_Re_Dev/Phatthira_T.pdf
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). *โครงการศึกษาวิจัยการปฏิรูปสื่อ: สภาพปัญหาและ แนวทางการพัฒนาบุคลากรสื่อไทย (เล่มที่ 2)*. <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2017/07/เล่มที่-2-สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาบุคลากรสื่อไทย.pdf>
- รุจิร ภูสาระ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. บุ๊คพอยท์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. อาร์ แอนด์ เอ็น.
- สุชาดา แสงดวงดี. (2550). *การพัฒนาอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์]*. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/19207>
- สุธาสินี นีรัตติมานนท์. (2560). *การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 13(2), 204-226*. http://webportal.pkru.ac.th/data_journals/f757b399e9e8e3f8d217f58516120f57/9108b882771ca823e8f7a1a9d7237f90.pdf
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2561). *การบริหารหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21: การประยุกต์ใช้ แนวคิดการจัดการสมัยใหม่เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ*. ตักสิลา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พรึกหวานกราฟฟิค. <http://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง. (2545). *แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อมรรัตน์ เรืองสกุล, วรณรัตน์ โรจนวิเชียร, ศักดิ์สิทธิ์ โรจนวิเชียร, สุวลักษณ์ ห่วงเย็น, จินตนา ต้นสุวรรณ นนท์, ขจิตขวัญ กิจวิสาละ, กฤษณพร ประสิทธิ์วิเศษ, ศิริมา คงทัพ, ภูษิตต์ ภูริปานิก, รรินทร์ วสุนันต์, ชุชนะ จันทร์อ่อน, และ วรภัทร จิตุชัย. (2562). *แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เพื่อเข้าสู่ตลาดงานทางการสื่อสารในประเทศไทย. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 15(3), 205-219*. <http://www.graduate.dusit.ac.th/journal/index.php/sdujournal/issue/view/35/Vol15Issue3>

อิชยา สุภาศรี. (2541). *ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน*. มหาวิทยาลัยพายัพ.

อวยพร พานิช, ทศนีย์ ดำเกิงศักดิ์, นันธิการ์ จิตรังาม, กันทลัส ทองบุญมา, และ สิทธา อุปนิกขิต. (2562). *ทิศทางวิชาชีพ แนวโน้มของหลักสูตรการโฆษณาการประชาสัมพันธ์และความคาดหวังในการศึกษาต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ยุคโลกพลิกผัน (Disruption Era)*. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

ภาษาอังกฤษ

Ally, M. (2019). Competency profile of the digital and online teacher in future education. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 302–318. https://media.proquest.com/media/hms.PFT/1/xluoA?_s=07n8dpXFvQDzMy7%2B3%2Ft6bo2PY7s%3D

Foote, K. (2017). 20 Journalism education's first century: Markers of progress. In Robyn S. G. & Elanie S. (Eds). *Global Journalism Education in the 21st Century: Challenges and Innovations* (pp. 429–455). Regent Press.

Kaufman, R., & English, F. W. (1981). *Need assessment: Concept and application*. Education Technology Publications.

Office of Migrant Education. (2001). *Comprehensive needs assessment*. New Directors Orientation. <https://www2.ed.gov/admins/lead/account/compneedsassessment.pdf>

Reviere, R., Berkowitz, S., Carter, C. C., & Fuguson, C. G. (1996). *Needs assessment: A creative and practical guide for social scientists*. Taylor & Francis.

Sarachan, J. (2011). The path already taken: Technological and pedagogical practices in convergence education. *Journalism & Mass Communication Educator*, Summer 66(2), 160–174. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/107769581106600204>

UNESCO. (2017). *Definition of curriculum*. <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/quality-framework/technical-notes/different-meaning-of-curriculum/>

Witkin, R. B., & Altschuld, J. W. (1995). *Planning and conducting needs assessments: A practical guide*. Sage.

Watkins, R., Meiers, M. W., & Visser, Y. L. (2012). *A guide to assessing needs: Essential tools for collecting information, making decisions, and achieving development results*. International Bank for Reconstruction and Development.

Yusof, N., Ismail, A., Ismail, R., Aripin, N., Kassim, A., & Ishak, M. S. (2018). Industry perspective on journalism education curriculum in Malaysia. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 15(1), 149–172. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1185785.pdf>

Translated Thai Reference

- Chookhampaeng, C. (2008). Curriculum development. Mahasarakham University.
- Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (2002). *Guidelines for the preparation of curriculum schools*. Council Printing House.
- leamvijarn, S. (2018). *Curriculum management of higher education institutions in the 21st century: Applying modern management concepts for excellence*. Taksila.
- Kheokao, J. (2003). *Information management for communication*. University of the Thai Chamber of Commerce.
- Khopolklang, N. (2002). *Trend of communication arts curriculum development in Thailand*. Suranaree University of Technology
- Kleechaya, P. (2014). *Public relations professional practice trend, curriculum and desired qualification of the graduates*. Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Nirattimanon, S. (2017). The organization of higher education for Communication Arts students in the 21st century. *Phuket Rajabhat University Academic Journal*, 13(2), 204–226. http://webportal.pkru.ac.th/data_journals/f757b399e9ebe3f8d217f58516120f57/9108b882771ca823e8f7a1a9d7237f90.pdf
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Prikwhan Graphic. <http://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- Panich, U., Domkerngsak, T., Jitreenngam, N., Thongboonma, K., & Upanigkit, S. (2019). *The career directions, curriculum trends and the expectancy on studying the advertising and public relations in the disruption era*. Rajapruk University.
- Papattha, C. (2018). Synthesis of digital mass communication officer 'characteristics based-on individual competency. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 26(52), 143–165.
- Pusara, R. (2002). *Curriculum development: According to the educational reform*. Book Point.
- Ruangsakulwannarat, A., Rojanavichien, W., Rojanavichien, S., Huangyen, S., Tansuwannond, C., Kijvisala, K., Prasitwisate, G., Kongthap, S., Phuripanik, P., Vasunan, R., Chanon, C., & Chatuchai, W. (2019). Trends in communication arts curriculum development to enter the communication job market in Thailand. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 15(3), 205–219. <http://www.graduate.dusit.ac.th/journal/index.php/sdujournal/issue/view/35/Vol15Issue3>
- Saengduangdee, S. (2007). Professional development for communication arts faculty in Thailand. [Doctoral dissertation]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/19207>

- Saipongphan, N. (2014). *Curriculum development*. Faculty of Education, Ban Chom Bueng Rajabhat University.
- Suphasri, I. (1998). *Situation and problem analysis of communication arts curriculum administration of colleges and universities in Upper Northern Thailand*. Payap University
- Teeraswasdi, P. (2010). *A development of the undergraduate curriculum for innovative communication, college of social communication innovation* [Doctoral dissertation]. Srinakharinwirot University. http://thesis.swu.ac.th/swudis/Cur_Re_Dev/Phatthira_T.pdf
- Thai Development Research Institute Foundation. (2016). *Media reform study and research project: State of problems and guidelines for human resource development in Thai media* (Vol. 2). <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2017/07/เล่มที่-2-สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาบุคลากรสื่อไทย.pdf>
- Thumthong, B. *Curriculum development*. Chulalongkorn University Press.
- Wonganutarot, P. (2010). *Academic affairs administration*. Pimdee.
- Wongwanich, S. (2015). *Needs assessment research* (3rd ed.). Chulalongkorn University Press.
- Wongyai, W. (2011). *Development of higher education courses* (2nd ed.). R & N.